

18/01/2017, 11:16 ΠΜ

Βικτώρια Μακρή: «Η αγάπη είναι θεραπεία»

Συνέντευξη στην Βιολέττα – Ειρήνη Κουτσομπού // *

Η πρώτη μου επαφή με τη συγγραφέα Βικτώρια Μακρή ήταν μέσω του τελευταίου μυθιστορημάτος της ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ το οποίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχογιός. Κοφτερή, άμεση γραφή, άριστα ψυχογραφημένοι χαρακτήρες, δυνατά συναισθήματα και διάχυτος προβληματισμός. Ένα μυθιστόρημα που σε παρασύρει σε ένα μακρύ ταξίδι εσωτερικής αναζήτησης και προβάλλει προσεκτικά κεκαλυμμένες προσωπικές αλήθειες... οι οποίες σταδιακά ανασύρονται μέσα από τα βιώματα των προσώπων του βιβλίου και στέκονται «ολοζώντανες» μπροστά σου... κι συ μένεις άναυδος γιατί δεν πίστευες ότι υπήρχαν κάπου μέσα σου τέτοια κομμάτια. Σ' αυτό το «διάλογο» μεταξύ της συγγραφέως και του Τσέχωφ, σ' αυτόν το «διάλογο» μεταξύ των τριών αδερφών της συγγραφέως με τις αντίστοιχες του Τσέχωφ, κάπου εκεί βρισκόμαστε κι εμείς να παρακολουθούμε και ταυτόχρονα να ανιχνεύουμε τον εαυτό μας και την κοινωνία, καταθέτοντας με τη σκέψη και τη σύνδεση το δικό μας κομμάτι. Με αφορμή αυτό το βιβλίο διάβασα και τα άλλα δύο υπέροχα ομολογουμένως λογοτεχνικά έργα της. Η κυρία Μακρή είναι μια ιδιαίτερη συγγραφέας με δυνατή πένα, τα μυθιστορηματά της είναι τόσο ανεξάρτητα το ένα απ' το άλλο όσον αφορά τη θεματολογία τους και το τελευταίο που θα μπορούσαν να

χαρακτηριστούν είναι κοινότυπα. Έτσι πήρα την απόφαση να έρθω σε επαφή μαζί της για μια συνέντευξη εφ' όλης της ύλης! Η κυρία Μακρή ανταποκρίθηκε με μεγάλη χαρά! Προσιτή, γλυκιά και ευγενική απάντησε σε όλα μου τα ερωτήματα με μια καθαρότητα και μια ειλικρίνεια που σπάνια συναντάται!

-Αγαπητή κυρία Μακρή, μιλήστε μας λίγο για τον τρόπο που γράφετε. Γράφετε αυτοβιογραφικά; Θα γράφατε μια ιστορία για κάτι το οποίο δεν έχετε βιώσει;

Β.Μ.: Εν δυνάμει ο άνθρωπος έχει βιώσει τα πάντα. Στο DNA μας είναι καταγεγραμμένες όλες οι πληροφορίες του όντος που αποκαλείται «άνθρωπος». Θεωρώ πως η έμπνευση όσων γράφω δεν είναι τίποτα άλλο από μια ανάσχυση ανθρωπίνων γεγονότων και συμπεριφορών που έχουν καταγραφεί στην παγκόσμια «εγκυκλοπαίδεια». Η φύση μάς έχει φακελώσει. Ό,τι κάνουμε ή σκεφτόμαστε να κάνουμε, καταγράφεται. Με αυτή την έννοια, ναι, οι ιστορίες που γράφω είναι αυτοβιογραφικές. Και αν δεν έχουν στοιχεία από τη δική μου ζωή σίγουρα έχουν στοιχεία από τις ζωές των φίλων μου, ή των γυναικών που βλέπω στο απέναντι μπαλκόνι όταν απλώνουν τα πιτζαμάκια των παιδιών τους, ή των ανδρών που συναντώ στο μετρό. Κάπως έτσι να μπορούμε ενδεχομένως να ερμηνεύσουμε την ικανότητα κάποιων συγγραφέων να αποδίδουν με ακρίβεια ιατροδικαστού περιγραφές φόνων, στην αστυνομική λογοτεχνία. Παρόλα αυτά, σε εμένα «γράφουν» μέσα μου ιστορίες που ακούω γύρω μου, που βλέπω στον περιβάλλοντα χώρο μου, που διαβάζω στις εφημερίδες. Και δεν θεωρώ τίποτα ξένο, ακόμα κι αν με εμπνεύσει μια κινεζούλα σε χωριό της Κίνας. Είναι μακρινή μου συγγενής η κοπέλα αυτή, ένας άνθρωπος της οικογένειάς μου που γεννήθηκε μακριά μου, όπως τα ξαδέλφια μου στην Αστόρια. Άρα, από όσα γράφω, τίποτα δεν είναι μακριά από τα βιώματά μου. Γιατί και εσείς να μου διηγηθείτε ένα συμβάν της ζωής σας, εάν η αφήγησή σας με κάνει να ριγίσω, τότε το συμβάν αυτό έχει γίνει μέρος των συναισθημάτων μου. Άρα το γνωρίζω, με άγγιξε, το αφουγκράστηκα.

-Πως καταλήξατε στην λογοτεχνία και τι πιστεύετε ότι μπορεί η λογοτεχνία να δώσει στο σύγχρονο άνθρωπο;

Β.Μ.: Σπούδασα αρχιτεκτονική. Κάποια χρόνια μετά τις σπουδές μου δούλεψα σε αρχιτεκτονικά γραφεία. Παράλληλα, και από μικρό παιδί, διάβαζα κλασική λογοτεχνία και έγραφα στίχους που πίστευα ότι μπορούν να μελοποιηθούν. Δεν διαφεύστηκα. Αργότερα κάποιοι στίχοι από αυτούς μελοποιήθηκαν από τον μεγάλο μας μουσικό Νίκο Μαμαγκάκη. Συνέχισα με διηγήματα, με νουβέλες. Στα φοιτητικά μου χρόνια έγραφα σε εφημερίδες του Πολυτεχνείου. Μαθήτευσα κοντά σε ποιητή, κάνοντας λογοτεχνική επιμέλεια στο έργο του. Αργότερα άρχισα να γράφω το πρώτο μου μυθιστόρημα. Μαγεύτηκα... Αυτό ήταν. Επέλεξα δρόμο να συνεχίσω και ο δρόμος αυτός ήταν η συγγραφή. Μέσα από το γράψιμο ανακάλυψα όψεις του εαυτού μου που δεν τις γνώριζα, τις έβγαλα έξω και τις κατέγραψα, είδα όψεις μου που τις έκρυβα και βγάζοντάς τις στο φως τις λύτρωσα, άλλες τις αγάπησα ενώ πρώτα δεν τις αποδεχόμουν. Εν ολίγοις, διαπίστωσα ότι το γράψιμο είμαι μια λαμπρή ευκαιρία να κάνεις θεραπεία στον εαυτό σου, να τον ψυχαναλύσεις, να τον γνωρίσεις, να τον συγχωρέσεις και άρα να πορευτείς μαζί του ειρηνικά και αγαπησιάρικα. Με ρωτάτε, τι μπορεί η λογοτεχνία να δώσει στο

σύγχρονο άνθρωπο. Και στο σύγχρονο και στον παλαιότερο, η λογοτεχνία έδινε και δίνει την ευκαιρία της ενδοσκόπησης, της επαφής με τον βαθύ οντολογικό εαυτό. Από μόνο του αυτό ως έργο είναι τεράστιο. Είτε είσαι συγγραφέας και γράφεις είτε είσαι αναγνώστης και διαβάζεις, επιτελείς ένα σπουδαίο έργο: αφήνεις παρακαταθήκη στη συλλογική μνήμη των κυττάρων σου, μέρος από τη γνώση. Και αυτό θα περάσει στις επόμενες γενιές. Γι' αυτό πρέπει να προσέχουμε τις πράξεις μας. Δεν μένουν μόνο στο παρελθόν, αντανακλώνται στο μέλλον.

-Μιλήστε μας λίγο για την προσωπική σας εμπειρία με την λογοτεχνία. Ποιοι συγγραφείς είναι αυτοί που σας «μίλησαν» και σας σημάδεψαν;

Β.Μ.: Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι. Δύο από τους μεγάλους μου Δασκάλους – με το δέλτα κεφαλαίο. Η φόνισσα του Παπαδιαμάντη, αλλά και οι άνθρωποι της θάλασσας του Ανδρέα Καρκαβίτσα, όπως και ο Ηλίθιος του Ντοστογιέφσκι και ο πρίγκιπας Νεχλιούντοφ με την Κατερίνα Μάσλοβα του Τολστόι, σχεδόν με πήραν από το χέρι και μου έδειξαν βήμα-βήμα τη ζωή τους, τις κρυφές σκέψεις τους και το βάρος της ψυχής τους. Σχεδόν με καθοδήγησαν, με έπεισαν ότι αξίζει να εμπνέεσαι από τον άνθρωπο εκείνο που είναι ανώνυμος στο πλήθος, που όταν αρρωσταίνει μόνο η μάνα του νοιάζεται γι' αυτόν, που γεννιέται και πεθαίνει σαν στρατιώτης που τον έστειλαν σ'

έναν πόλεμο που δεν επέλεξε ούτε θέλησε ο ίδιος. Αυτή η έννοια του στρατιώτη, του ανθρώπου δηλαδή που κάνει αδιαμαρτύρητα αυτό που αποκαλούμε το «καθήκον» του, για μένα είναι η κινητήρια δύναμη για να γράφω. Στρατιώτης υπήρξε ο πατέρας μου. Ουσιαστικά και συμβολικά. Πάλεψε να επιζήσει αυτός και η οικογένειά του σ' έναν κόσμο γεμάτο νάρκες και παγίδες. Πήρε το όπλο του όμως και πάλεψε. Δεν λιποτάκτησε. Τραυματίστηκε και συνέχισε. Ο πατέρας μου είναι ήρωας στη συνείδησή μου, όπως οι ήρωες που διάβασα στην παγκόσμια λογοτεχνία. Οι συγγραφείς που «μίλησαν» και με σημάδεψαν, όπως λέτε στην ερώτησή σας, είναι ακριβώς αυτοί: όσοι εμπνεύστηκαν από τους απλούς ανθρώπους, τους ταλαιπωρημένους ψυχικά και σωματικά, και τους έκαναν ήρωες των βιβλίων τους. Δεν με αφορούν οι ιστορίες αγάπης, ή τουλάχιστον η επιφανειακή ερωτική προσέγγιση αυτών. Θέλω τη Λιλή Ζωγράφου, μέσα από το βιβλίο της Η Αγάπη Άργησε μια Μέρα, να μου ξεγυμνώσει την ανθρώπινη ψυχή και να συγκλονίσει τη δική μου.

-Πως βλέπετε τη λογοτεχνία σήμερα; Ποιους σύγχρονους συγγραφείς ξεχωρίζετε;

B.M.: Κάποια στιγμή είχαν ρωτήσει τον Μίμη Πλέσσα, γιατί άραγε η σύγχρονη μουσική δεν βγάζει μεγάλα ονόματα και τραγούδια όπως αυτά της δεκαετίας του '60, για παράδειγμα. Είπε εκείνος: «αν παρατηρήσετε την τίγρη θα δείτε ότι, πριν κάνει ένα μεγάλο άλμα, μαζεύει το σώμα της προς τα πίσω και μετά εκτινάσσεται με φόρα μπροστά». Μου άρεσε η απάντηση του Μίμη Πλέσσα. Κατά καιρούς δίνω μέσα μου την απάντηση αυτή σε διάφορα ερωτήματα που μου δημιουργούνται. Θεωρώ ότι η περίοδος αυτή που διανύουμε σε πολιτιστικό επίπεδο είναι το «μάζεμα» της τίγρης προς τα πίσω, προκειμένου να γίνει το μεγάλο άλμα. Οπωσδήποτε σήμερα υπάρχουν σπουδαίοι συγγραφείς, αλλά του διαμετρήματος ενός Οδυσσέα Ελύτη στην ποίηση και ενός Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη στην πεζογραφία θα αργήσουμε να ξαναδούμε. Το θετικό με την εποχή μας είναι ότι παράγεται μεγάλος πόνος. Όλες αυτές οι δυσκολίες, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, έχουν σοβαρό αντίκτυπο στη ψυχοσύνθεση όλων μας. Και μέσα από όλο αυτόν τον πόνο το μόνο σίγουρο είναι ότι κάποια στιγμή θα παραχθεί ένα τεράστιο έργο, σε παγκόσμιο πολιτιστικό επίπεδο. Ας δούμε λογοτεχνικά τις εποχές κατά τη διάρκεια των παγκοσμίων πολέμων και μετά από αυτούς. Στη ζωγραφική, τη μουσική και τη λογοτεχνία γεννήθηκαν αριστουργήματα, γιατί ο νους ζορίστηκε, ωρίμασε η συνείδηση, μεγάλωσε ο άνθρωπος. Το ίδιο ζούμε και σήμερα. Πόλεμο έχουμε, μόνο που αυτός εκφράζεται σε οικονομικό επίπεδο. Αλλά το «αίμα» σε κάθε περίπτωση χύνεται. Δημιουργούνται πληγές. Οι οποίες, πρωτίστως, είναι ψυχικές.

-Ποιο ήταν το πρώτο βιβλίο που σας άγγιξε συναισθηματικά τόσο βαθιά ώστε να κλάψετε;

B.M.: Δεν έχω κλάψει με κανένα βιβλίο. Έχω κλάψει με ταινίες στο σινεμά, όπως το *Cria Cuervos*, του Ισπανού σκηνοθέτη Carlos Saura. Αναφέρω αυτή συγκεκριμένα την ταινία επειδή είναι μέσα στις πέντε αγαπημένες μου. Εκεί, η μικρή ορφανή από μητέρα Άνα, όταν χάνει και τον πατέρα της, και μη αντέχοντας το αυταρχικό περιβάλλον των συγγενών που αναλαμβάνουν την κηδεμονία της, καταφεύγει στο δικό της ονειρικό κόσμο μέσα στον οποίο προβάλλεται μπροστά της η μητέρα της – στο ρόλο της μητέρας η

Geraldine Chaplin, η κόρη του Charlie Chaplin – με την οποία το κοριτσάκι και συνομιλεί. Μια αλληγορική ταινία όπου ο εξάιρετος Saura δίνει μέσα από την εικόνα μιας οικογένειας τη μετάβαση του ισπανικού λαού από τη δικτατορία στη δημοκρατία, μετάβαση καθόλου εύκολη καθώς προϋποθέτει συνειδητοποίηση και ωρίμανση του ατόμου, διαχείριση μέσα από ένα συλλογικό πρίσμα ενός νέου τρόπου ζωής. Το θέμα είναι ότι, κάτι τέτοιες ταινίες μου δίνουν το έναυσμα να γράψω, με εμπνέουν, συγκινούν την ψυχή μου και την κραδαίνουν και η ψυχή μου εκφράζεται. Πάντα το σινεμά, το καλό ποιοτικό σινεμά, ήταν μπροστά στα μάτια μου ένα εκπληκτικό βιβλίο με εικόνες που μου έδινε υλικό να βγάλω κάτι καλό από μέσα μου και να το κάνω γραπτό λόγο. Και να πω επίσης ότι, σε αυτή ειδικά την ερώτησή σας, με το ερέθισμα που μου έδωσε να απαντήσω χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της ταινίας Cria Cuervos, δύσκολα βάζω τελεία, γιατί για τη σχέση του συγγραφέα με το σινεμά, τις εικόνες και τους χαρακτήρες των ηρώων του, θα μπορούσα να μιλάω με τις ώρες.

-Πείτε μας ποια ήταν η πρώιμη αυτή εμπειρία σας κατά την οποία αντιληφθήκατε την δυναμική της γλώσσας και το ρόλο της για τον άνθρωπο.

B.M.: Μα, «Εν αρχή ην ο λόγος». Τελεία. Αυτός δημιουργεί, αυτός σωπαίνει, αυτός ποιεί και πράττει, αυτός εκφράζεται γραπτά προφορικά, αυτός τα πάντα. Δεν γνωρίζω πότε αντελήφθη τη δυναμική της γλώσσας, του λόγου. Προσωπικά, υπήρξα πάντα άτομο κάπως συνεσταλμένο, δεν μίλαγα εύκολα σε παρέες, και πάντα είχα ένα μολύβι κι ένα χαρτί για να «μιλήσω». Ίσως αυτή η επαφή μου με το χαρτί, ως τρόπο για να βγάλω με τον γραπτό λόγο αυτά που δεν τολμούσα να βγάλω με τον προφορικό, να με οδήγησε στο να συνειδητοποιήσω την τεράστια αξία της έκφρασης του λόγου γενικότερα. Δεν είναι η σιωπή της γλώσσας αυτή που καθιστά τον άνθρωπο μη πνευματικό ον. Είναι η σιωπή της έκφρασης της πνευματικότητας αυτή που τον νεκρώνει εσωτερικά.

-Δεν ξέρω πώς να το θέσω.... κυρία Μακρή, επιλέξατε ένα έργο του Τσέχωφ ή είναι σωστότερο να πω σας «επέλεξε το έργο του Τσέχωφ», με στόχο να πλάσετε την ιστορία του βιβλίου σας; Θα ήθελα να μοιραστείτε λίγα πράγματα μαζί μας για την σχέση σας μαζί του.

B.M.: Οπωσδήποτε είναι ολόκληρος ο Τσέχωφ που με έχει επηρεάσει. Μέσα μου, με την ίδια δυναμική που υπάρχουν οι Τρεις Αδελφές, υπάρχει και ο Γλάρος και ο Θεός Βάνιας και ο Βυσσινόκηπος και η Νήσος Σαχαλίνη. Παρόλα αυτά, θυμάμαι πάντα από μικρό κοριτσάκι να με συγκινεί ιδιαίτερα το θεατρικό του έργο οι Τρεις Αδελφές, επειδή σε αυτό έβλεπα πάρα πολύ τον εαυτό μου. Ο Τσέχωφ, ειδικά σε αυτό το έργο του, μου προκαλούσε πάντα δέος. Άκουγα τις ατάκες του και ήταν σαν να ακούω να εκφράζεται ο εαυτός μου. Η Ιρίνα, η Μάσα και η Όλγα, είχα την αίσθηση πως είχαν βγει από μέσα μου, ότι ο Τσέχωφ είχε διαβάσει το ημερολόγιο με τις κρυφές μου σκέψεις και είχε φτιάξει τις ηρωίδες του. Η μία εξέφραζε τη δειλία και τη συστολή μου, η άλλη εξέφραζε τη ζωντανία μου, η άλλη ενδεχομένως μου έδειχνε πλευρές του χαρακτήρα μου που θα ήθελα πολύ να ζήσω και ας το μετανιώσω. Σε κάθε περίπτωση, ο Τσέχωφ ήταν στα μάτια μου ο σοφός, εκείνος που θα ήθελα πάρα πολύ να καθίσω και να εξομολογηθώ, να ανοιχτώ, ήταν πάντα ο άνθρωπος που θα ήθελα να ακούσω τη συμβουλή του. Το πέρασα αυτό

στο βιβλίο μου Μια Νύχτα με τον Τσέχωφ, γιατί δεν μπορούσα να το κρατάω άλλο μέσα μου, έβαλα την ηρωίδα του βιβλίου μου να τον προβάλει νοερά απέναντί της και να του εξομολογείται. Αλλά είμαι εγώ αυτή. Μέσα από τη Μαργιότα, εγώ μιλάω στον Τσέχωφ και το καταχαίρομαι...

-Οι τρεις αδερφές στο βιβλίο σας είναι παθιασμένες η καθεμιά με το δικό της τρόπο. Μιλήστε μας λίγο για το ρόλο του πάθους στη ζωή.

Β.Μ.: Εάν δεν ελέγχεις το πάθος και αφεθείς να σε ελέγχει εκείνο, τότε θα ξυπνήσεις ένα πρωί και θα είσαι άστεγος στην Τσοσίσα παρέα με τα τζάνκι. Όχι, δεν χρειάζεται να παθιαζόμαστε. Δεν είναι τυχαίο ότι επέλεξα να βάλω τις ηρωίδες του βιβλίου μου να παθιάζονται με κάτι, με το οτιδήποτε, τον έρωτα ή το φόβο της απώλειας, και εντέλει να οδηγούν τον εαυτό τους στην απόλυτη δυστυχία. Ήθελα να το δώσω αυτό το παράδειγμα γιατί το έζησα από κοντά, από πολύ κοντά. Είδα κοπέλες να γερνάνε πριν την ώρα τους παθιασμένες μ' έναν άντρα που τους έφυγε, να κυνηγάνε την ευτυχία σαν μανιακές και όταν δεν την έπιαναν να πίνουν σαν μπεκρούληδες ή να μαραζώνουν. Ακόμα κι αυτό που λέμε ότι, αυτός πχ έχει πάθος με την τέχνη, εμπειριέχει τον κίνδυνο αυτός ο κάποιος να δίνεται στον τομέα της τέχνης και στην προσωπική του ζωή να είναι δυστυχής. Θεωρώ ότι, αυτοί που παθιάζονται με κάτι, έχουν τη σχέση με αυτό το κάτι που έχει ο εξαρτημένος από τα ναρκωτικά. Σχέση εξάρτησης.

-Ποια είναι η άποψή σας για τις γυναίκες που αποτελούν τους χαρακτήρες στο βιβλίο σας;

Β.Μ.: Δεν θα είμαι αντικειμενική, γιατί τις γυναίκες που αποτελούν τους χαρακτήρες στο βιβλίο μου τις αγαπάω, έχουν άλλα ονόματα στη ζωή τους βέβαια, τα αληθινά τους, και είναι φίλες που έχω μοιραστεί μαζί τους εξομολογήσεις πολύ βαθιές. Παρόλα αυτά, θεωρώ ότι οι συγκεκριμένοι χαρακτήρες γυναικών, κατά κάποιο τρόπο, είναι η συνισταμένη των γυναικών. Είναι ο χρυσός κανόνας. Είναι η γυναίκα που παντρεύεται

τον πλούσιο για την οικονομική και κοινωνική εξασφάλιση και στη συνέχεια που ερωτεύεται τον όμορφο για τη συναισθηματική της κάλυψη, είναι αυτή που μελετάει τα δρώμενα γύρω της και εντός της μέσα από μια άλλη οπτική, πιο ώριμη, και είναι αυτή που παρασύρεται από την αδύναμη πλευρά του εαυτού της και αρρωσταίνει, εθίζεται στις ψευδαισθήσεις του αλκοόλ ότι εκεί θα βρει ανακούφιση και την πατάει. Αγαπημένες όμως όλες αυτές. Είναι οι γυναίκες που ζουν δίπλα μας, κοντά μας, η γειτόνισσα που θα χτυπήσει την πόρτα με το κουρασμένο βλέμμα και θα ζητήσει ένα λεμόνι για το αυγολέμονο, η γυναίκα στο ραδιόφωνο που θα κάνει εκπομπή για τον πολιτισμό έχοντας από πριν καταναλώσει μισή μπουκάλια κρασί για να σταθεί στα πόδια της, είναι οι γυναίκες που άπλωσαν το χέρι να πιαστούν στον έρωτα και το χέρι έμεινε μετέωρο, είναι οι χιλιάδες γυναίκες στις διαδηλώσεις που φώναζαν για ένα καλύτερο αύριο και γέρασαν με τη βραχνάδα στη φωνή και τα συνθήματα στα πανό ανεκπλήρωτα. Είμαι εγώ όλες αυτές, και όλες αυτές είναι κομμάτια από μένα. Είμαστε η γυναικεία οντότητα που κάποτε-κάποτε εκφράζεται, λυτρώνει τα πάθη της και προχωράει.

-Η Jamaica Kincaid λέει «.....η ζωή είναι αμφίσημη. Με πολλές σημασίες, με πολλές καταλήξεις». Θεωρώ ότι το βιβλίο σας είναι η συνέχεια αυτής της φράσης. Θα ήθελα την άποψή σας.

B.M.: Η ζωή είναι αμφίσημη, ότι δηλαδή έχει δύο διαφορετικές σημασίες και κατ' επέκταση ερμηνείες... Τι να σας πω... Ίσως αμφίσημη να είναι η πορεία της ζωής, αλλά θέλω να πιστεύω ότι η κατάληξη της ζωής δεν επιδέχεται καμιάς αμφίσημης ερμηνείας. Το τέλος μας είναι δεδομένο, είναι η διάλυση της ύλης, ο θάνατος της υλικής υπόστασης και συγχρόνως η πίστη ότι η αντίστοιχη πνευματική υπόσταση παραμένει αναλλοίωτη. Το ότι το βιβλίο μου μπορεί να είναι η συνέχεια της φράσης «η ζωή είναι αμφίσημη» βεβαίως και θα το δεχτώ, με την έννοια ότι περιγράψω κάποιους συγκεκριμένους χαρακτήρες και πώς αυτοί αντιδρούν πάνω σε συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής, και ότι ένας άλλος συγγραφέας αυτούς τους ίδιους χαρακτήρες θα τους έβαζε να αντιδρούν με άλλο τρόπο. Κάπως έτσι καταλήγουμε ότι ο άνθρωπος πορεύεται μέσα από τις επιλογές του. Τους ήρωες των βιβλίων μου τους βάζω να πορεύονται μέσα από κάποιες επιλογές που έχουν το δικό τους κόστος. Όποιο κόστος κι αν καλεστούμε να πληρώσουμε όλοι, στο τέλος θα σμίξουμε στο ίδιο σημείο. Στο κοιμητήριο. Η πορεία θα είναι διαφορετική του καθενός και άρα διαφορετικά και τα μαθήματα που θα έχει αποκομίσει η ατομική συνείδηση του, μέσα όμως στη συλλογική.

-Οι τρεις αδερφές ακολουθούν ή όχι τον θεσμό του γάμου σε μια άλλη εποχή απ' τη δική μας, έχουν, η καθεμιά, διαφορετικές απόψεις περί σχέσης και γάμου. Κυρία Μακρή, ποια η σχέση σας με αυτό το θεσμό;

B.M.: Δεν είμαι απαραίτητα, ντε και καλά, οπαδός του γάμου. Ποιανού γάμου... Και γιατί, γάμος. Και γιατί γάμος που γίνεται συνήθεια. Και γιατί γάμος που είναι βάσανο για τους συζύγους και κακό παράδειγμα για τα παιδιά τους. Και γιατί υπογραφή στα κιτάπια ενός Δημαρχείου ότι δυο άτομα αποφασίζουν να ζήσουν μαζί. Και γιατί συμπέθεροι με τα καλά τους σε μια ταβέρνα που βρωμάει ψητό αρνί, για το γλέντι του γάμου. Και γιατί ταξίδι του μέλιτος. Και γιατί μετά ρουτίνα, ρουτίνα, ρουτίνα δίχως τέλος... Όλα αυτά θεωρώ ότι

γίνονται περισσότερο για ένα οικονομικό κέρδος παρά για ένα ουσιαστικό αντίστοιχο του ζεύγους. Η εκκλησία θα πάρει τα φράγκα της από την τελετή (εδώ τα παίρνει από την κηδεία, από τη χαρά του γάμου δεν θα τα πάρει;) το μαγαζί με τους νεοτερισμούς στη Νέα Σμύρνη θα πάει τα φράγκα της από το εξώπλατο λαμέ που θα πουλήσει στην κουμπάρα, ο εισαγωγέας με τις ηλεκτρικές συσκευές θα πάρει τα φράγκα του από το πλυντήριο πιάτων που θα αγοράσει η χαρωπή νυφούλα και το γνωστό σουηδικό πολυκατάστημα θα πάρει τα δικά του φράγκα από το σύνθετο και τα κεφτεδάκια που θα πουλήσει στο ερωτευμένο ζευγαράκι. Το οποίο ζευγαράκι σε τρία – τέσσερα χρόνια θα έχει γίνει σαν όλα εκείνα τα θλιβερά ζευγαράκια που επισκέπτονται το γνωστό σουηδικό πολυκατάστημα τις Κυριακές το μεσημέρι και τρώνε κεφτεδάκια οικογενειακώς: παιδάκια που τσιρίζουν, μανάδες με κατάθλιψη στα μάτια, μπαμπάδες που χαζεύουν γυναικίους κώλους με την οδοντογλυφίδα στο στόμα. Με πολύ λίγα λόγια, αυτή είναι η εικόνα και η γνώμη που έχω για το γάμο. Εκτός λίγων εξαιρέσεων.

-Στο βιβλίο σας «Μια Νύχτα με τον Τσέχωφ» Η Τζουζεπίνα λέει στην Βέλγω:
«...Είναι ανεξήγητο αλλά, αποδεδειγμένα, οι μεγάλοι πόνοι της ζωής μας εντέλει ανακουφίζονται όταν ερχόμαστε σε επαφή με το θείο [...] Σαν να απόθεσα στα πόδια του καλύτερου θεραπευτή του κόσμου την επίλυση των προβλημάτων μου και να ησύχασα». Επίσης, στο βιβλίο σας *Casta Diva* είναι εντυπωσιακή η σχέση της Κάλλας με τον πνευματικό της. Με αφορμή αυτό το μικρό απόσπασμα αλλά και την σχέση που περιγράφετε στην *Casta Diva* θα ήθελα να μοιραστείτε μαζί μας κάποιες σκέψεις σας για τη σχέση σας με το Θείο.

B.M.: Λεπτό πολύ αυτό το θέμα κι ευαίσθητο... Θα σας απαντήσω ως εξής: πιστεύω στην οντότητα, στον βαθύ εαυτό του ανθρώπου, σε αυτό που αποκαλούμε ανώτερο, στην πνευματική υπόσταση, στη φύση αυτή του ανθρώπου που έρχεται σε επαφή με ένα υψηλό νοητικό και συνειδησιακό πεδίο, άρα πεδίο που φεύγει από τα στενά ανθρώπινα όρια και αγγίζει το θείο. Είναι ενδεχομένως η ανάγκη της ψυχής να ακουμπήσει πάνω στην καθαρότητα της ύπαρξης, η ανάγκη του νου να περάσει πάνω από τα στενά νοητικά όρια και να απλωθεί, να μεγεθυνθεί, να ενωθεί με την απεραντοσύνη. Η δική μου σχέση με το θείο είναι η ανάγκη μου να αισθάνομαι ότι κάποιος άγιος με ακούει. Ότι εξομολογούμαι και κάποιος σοφός με ακούει και με συμβουλεύει. Είναι η Μαρία του βιβλίου μου *Casta Diva*, που παίρνει τυφλή τη βάρκα και πάει στον Πνευματικό της για να του μιλήσει για το φως και το σκοτάδι. Για να πάρει τις απαντήσεις εκείνες που θα την κάνουν να νοιώσει ότι δεν είναι τυφλή.

-Στο βιβλίο σας «Ελεύθεροι φυλακισμένοι» ένα βαθιά εσωτερικό μυθιστόρημα γράφετε «...Πάντα υπάρχει μια προσωπική φυλακή, ατομική, από την οποία ο καθένας ονειρεύεται να αποδράσει. Μια φυγή από το σπίτι του, τη δουλειά του, τη μοίρα του, τη σχέση του, την απομόνωσή του, τον εαυτό του. Μια απόδραση από κάποιο στενό <κελί>.....». Θα ήθελα απλά να μας σχολιάσετε αυτή τη σκέψη.

B.M.: «Κελί» μπορεί να είναι και ένας έρωτας, ψυχοφθόρος και βλαβερός, που έγινε συνήθεια, που είναι ολόκληρος ένα λάθος και όμως συνεχίζεται. «Κελί» είναι και μια έμμονη ιδέα του μυαλού, που φυλακίζει τον άνθρωπο στο φόβο πχ, και την ανασφάλεια.

«Κελί» είναι οι επιθυμίες που μας φυλακίζουν στη στενοχώρια επειδή δεν πραγματοποιούνται. «Κελί» είναι οι δεσμεύσεις που βάζει η κοινωνία προκειμένου να σε κάνει να αισθανθείς ότι είσαι σωστός άνθρωπος, να παντρευτείς, να μη χωρίσεις αν έχεις προβλήματα με τον σύντροφό σου αλλά να κάνεις υπομονή γιατί έτσι κάνουν όλοι, να σπουδάσεις, να έχεις πτυχίο, να φροντίσεις να έχουν πτυχίο και τα παιδιά σου, να έχεις δικό σου σπίτι, δικά σου χρήματα, δικό σου αυτοκίνητο, δικό σου οικογενειακό τάφο. Εν ολίγοις, η κοινωνία σε μαθαίνει να έχεις ατομική ιδιοκτησία, σε μαθαίνει να έχεις ατομικό «κελί». Ο υγιής ο άνθρωπος, όταν μάθει σε όλα αυτά, κάποια στιγμή θα «κάνει ταμείο», θα λογαριάσει αυτό που έχει και αυτό που του λείπει. Και εκεί, θα δει ότι του λείπει η εσωτερική ελευθερία, γιατί μπορεί να έχει χρήματα να πάει στο σουπερ μάρκετ, αλλά δεν έχει χρόνο να διαβάσει, να πάει στο θέατρο. Και αν θέλει να συνεχίσει να είναι υγιής, θα κάνει την απόδρασή του, ή τουλάχιστον θα την οραματιστεί. Θα επαναπροσδιορίσει την επίπλαστη άνεση που του προσφέρει η ύλη και θα ψάξει να βρει την εσωτερική του ελευθερία. Αν είναι έρωτας που τον δεσμεύει, θα πει χαίρεται. Αν είναι δάνειο τράπεζας για σπίτι που δεν λέει να ξεχρεώσει, θα πει πάρτε το πίσω, ευχαριστώ, μπορώ και στο νοίκι. Αν είναι φόβος να μπει στο αεροπλάνο θα πει, παίρνω μαζί μου τον φόβο στις αποσκευές μου και ταξιδεύω μαζί του, εγώ και ο φόβος μου – αλλά δεν θα με κρατάει δεμένο στο έδαφος ο φόβος. Απόδραση. Κι ελευθερία. Από τα στενά όρια που θέτει ένας περιορισμένος νους.

-Η Toni Morrison έχει πει ότι «Να ξέρεις απλά ποιοι είναι οι κίνδυνοι, τι ξεχνάνε οι άνθρωποι όταν η αγάπη δεν πάει καλά, γιατί αυτό κάνουν οι άνθρωποι...ξεχνάνε». Ως συγγραφέας, ως ένας άνθρωπος που έχει επιλέξει να ακολουθήσει το λογοτεχνικό μονοπάτι και μέσα από αυτό να ανακαλύπτει όχι μόνο τον εαυτό του αλλά και τους ανθρώπους, συμφωνείτε μαζί της;

B.M.: Απόλυτα! Παρεμπιπτόντως, την Toni Morrison, τη θαυμάζω απεριόριστα! Πιο πάνω ρωτήσατε για τους σύγχρονους συγγραφείς και ποιους ξεχωρίζω. Να ένα όνομα λοιπόν από τον παγκόσμια σύγχρονη λογοτεχνία που ξεχωρίζω. Λιτή, απλή, μαχαίρι στο κόκκαλο η γραφή της, από τις σπουδαίες «φωνές» στη λογοτεχνία. Και βέβαια θα συμφωνήσω μαζί της ότι «οι άνθρωποι ξεχνάνε, ότι υπάρχουν κίνδυνοι όταν η αγάπη δεν πάει καλά». Από μόνη της η αγάπη είναι θεραπεία, η δύναμή της είναι ανυπολόγιστη, αγαπάς και ξαφνικά ο άλλος λάμπει εκεί που πρώτα ήταν σκοτεινός, αγαπάς και το φαγητό είναι νόστιμο εκεί που αν φτιάξεις την ίδια συνταγή με βαριά καρδιά το φαγητό μπορεί και να είναι για πέταμα. Βέβαια, θα πρέπει διαρκώς να εκπαιδευόμαστε στην αγάπη, για να μη πάθουμε αυτό που λέει η Morrison, να μην περάσουμε στη λήθη. Φαίνεται απλό, αλλά είναι και δύσκολο. Γιατί θα πρέπει να εκπαιδευόμαστε να μαθαίνουμε να αγαπάμε τα λάθη μας και τα αρνητικά μας, τις δύσκολες στιγμές του συντρόφου μας και τις ευτυχίες, εντέλει τον πόλεμο και την ειρήνη, όχι τίποτα άλλο αλλά για να μπορούμε να έχουμε διαρκώς αυτήν την πολυπόθητη ευδαιμονία εντός μας.

-Αυτή την χρονική περίοδο βρίσκεστε σε περίοδο συγγραφής; Αν ναι, τι μας ετοιμάζετε;

B.M.: Γράφω το επόμενο μυθιστόρημά μου. Δεν θα πω πολλά ακόμα για αυτό. Μόνο ότι καταπιάνομαι και πάλι με τις εκφάνσεις της γυναικείας προσωπικότητας και την αποδοχή της κοινωνίας απέναντι στη γυναίκα και την καταγωγή της. Έρωτας, φιλία, ξενιτιά, απόγνωση, ακραία συναισθήματα, πάθος, συμβιβασμοί, φυγή. Ηρωίδες που υπάρχουν δίπλα μας, στο διπλανό διαμέρισμα, που τις θεωρούμε συνηθισμένες, που αν όμως καθίσεις ένα βράδυ να τις ακούσεις να μιλάνε για τη ζωή τους θα σε βρει το ξημέρωμα και θα έχεις ακούσει ελάχιστα.

-Η ευχή σας για το μέλλον και τους ανθρώπους;

B.M.: Περισσότερη πνευματικότητα, λιγότερη ενασχόληση με την ύλη και προσκόλληση σε αυτή, αγάπη για τον άνθρωπο και τις ανάγκες του, και συνειδητοποίηση ότι είμαστε ομάδα, ότι όλα τα ξεχωριστά εγώ είναι κομμάτια του όλου, της παγκόσμιας οντότητας στην οποία και υπάρχουμε. Ας μην ξαναδεί ποτέ πια η ανθρωπότητα άψυχα παιδικά κορμάκια στα κύματα της θάλασσάς της... Σας ευχαριστώ κυρία Κουτσομπού για την εξαιρετική συζήτηση που είχαμε!

** Η Βιολέττα – Ειρήνη Κουτσομπού MBPsS (BA, MA, Dip.CounsPsy, MSc) είναι εκπαιδευτρια σε Θέματα Ψυχικής Υγείας και Καθηγήτρια Αγγλικής Φιλολογίας*